

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу Швидун Людмили Тарасівни на тему
«Освітня мобільність: ризики і перспективи»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 033 – філософія

Актуальність теми дослідження. Освітня мобільність як феномен інформаційної сучасності репрезентує нові виклики та перспективи існування сучасної комунікативної спільноти. Ідеться про становлення нових стратегій, які є відбитком трансформаційних процесів теперішнього та викликом для життєдіяльності та життєтворчості сучасної людини. Освітня мобільність як маркер саморефлексії людини свідчить про парадигмальні зміни, які торкаються усього освітнього простору й створюють нові можливості, серед яких формування полілогічної культури сучасного суспільства. Артикуляція багатовимірності феномену освітньої мобільності дозволило Л. Т. Швидун здійснити комплексний філософсько-освітній аналіз перспектив та ризиків освітньої мобільності у сучасних соціокультурних контекстах на основі поєднання специфіки національної освіти з принципами європейського освітнього простору.

Людина в умовах інформатизації та глобалізації все ще постає проблемою для самої себе, залишається екзистенційно напруженою, незважаючи на значні технологічні зсуви сучасності. У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Людмили Тарасівни Швидун «Освітня мобільність: ризики і перспективи» є актуальним, бо освітня мобільність виступає сучасною соціокультурною практикою, яка долає принцип інвентаризації наявних ціннісних чи культурних систем. Ідеться про толерантність, можливість діалогу, що визначає стратегії в контексті спільної відповідальності за подальше існування людства, що є неможливим без залучення філософських систем.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Зміст дисертації в цілому має високий теоретичний та науково-методологічний рівень вирішення поставлених завдань. Інновації

дисертаційного дослідження сформульовано авторкою у висновках до розділів, у загальних висновках та у пунктах новизни. Дисертація становить цілісне і повністю завершене дослідження, висновки є науково достовірними й виваженими.

Дисертантка застосувала поліпарадигмальну стратегію, яка дозволила залучити такі методології, як-от: методологія історичної реконструкції та історичної компаративістики, методологічна стратегема «одночасної неодноразовості» (Р. Козеллек), методологія негативної діалектики представників Франкфуртської школи (Т. Адорно), методологія структурно-функціонального аналізу (Н. Луман), методологічні засади історичної соціології (Н. Еліас), методологія феноменологічного аналізу та філософської герменевтики. Це дозволило авторці надати системний філософсько-освітній аналіз ризиків і перспектив освітньої мобільності.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація виконана в рамках довгострокової комплексної теми кафедри філософії ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Філософія освіти і духовне оновлення українського суспільства». Характеризуючи наукову новизну дисертаційного дослідження «Освітня мобільність: ризики і перспективи» треба зазначити, що безумовною перевагою цієї роботи є залучення фундаментальних досліджень Київської та Харківської філософських шкіл. Це дозволило розглянути феномен освітньої мобільності як неоднозначну єдність протилежностей, що унеможливило стали конфігурацію цього феномену і наляє перспективні напрями створення проєкту освіти в Україні як «Освіта впродовж життя» як відповіді на виклики інформаційної сучасності.

Наскрізною лінією дослідження є застосування авторкою теорії метаантропології (Н. Хамітова). Здійснення антропологічного виміру феномену освітньої мобільності дозволило Л. Швидун вперше використати термін «мобільна немобільність», застосування якого в гуманітарному дискурсі окреслити нові модуси дослідження фігури людини в ситуації плінної сучасності (З. Бауман). У дослідженні висловлено позицію, що

глобальна культура, яка переживає небезпеку перетворення на шоу-культуру, може призвести як до соціокультурного відчуження, так і занепаду значення освіти. Цим процесам, на думку авторки, і повинна перешкоджати освітня мобільність. На позитивну оцінку заслуговує розгляд освітньої мобільності в матриці життєтворчості сучасної людини, тим самим означивши амбівалентність досліджуваного феномена. Ідеться про потребу в новій комунікації, якою і виступає освітня мобільність.

Авторка робить висновок, що для сучасного українського суспільства характерним є поєднання специфіки національної освіти з принципами європейського освітнього простору, що свідчить, з одного боку, про універсалізацію, а з іншого – про створення простору для підтримки культурного розмаїття. Дослідниця підкреслює, що ідеться про єдність у різноманітті, що долає чітке протистояння Свій – Чужий та обґрунтовує цінність конфігурації «національне/загальнолюдське». Ця конфігурація має безперечний зв'язок з проблемою національно-патріотичного виховання, яке має особливе значення в ситуації військової агресії рф проти нашої держави.

Особливу увагу дисертантка приділяє освітній мобільності воєнного часу і доходить висновку про потребу залучення терміну «мобільна немобільність» для позначення тих змін, які переживають учасники цих подій (біженці з числа здобувачів освіти, внутрішньо переміщені особи, освітяни, науковці). У дослідженні акцентовано увагу на ризиках вітчизняної системи освіти, насамперед, комерсалізації та прагматизації, наслідком яких є виникнення феномена освітнього відчуження, що деформує сенс освітньої мобільності. дослідниця робить висновок про наявність ритмів та циклів освітньої мобільності, насамперед, ідеться про прискорення та уповільнення соціальної мобільності.

Одним із перспективних напрямів дослідження є артикуляція проблеми віртуальної академічної мобільності, що пов'язано з інформатизацією та технологізацією сучасного суспільства. Для позначення наявних ризиків дослідниця застосовує поняття «симулякр», що дозволило їй позначити як

переваги, так і недоліки віртуальної академічної мобільності, тим самим окресливши системне бачення феномена, що дозволить виважено підійти для подальшого вирішення наявних ризиків.

Структура дисертаційної роботи дозволила здійснити експлікацію феномену освітньої мобільності, визначення її перспектив та ризиків у сучасних соціокультурних контекстах на основі комплексного філософсько-освітнього аналізу.

Повнота викладу одержаних результатів. Усі наведені положення сформульовані у дисертаційній роботі мають ознаки наукової новизни, теоретичної і практичної значущості. Текст дисертаційної роботи є оригінальним. Отримані під час дослідження результати поглиблюють розуміння специфіки освітньої мобільності у сучасних соціокультурних контекстах. Теоретичні узагальнення та емпіричний матеріал, який міститься в дисертації, може бути використано у викладанні нормативних курсів з філософії освіти, соціології, педагогіки для здобувачів другого та третього рівня вищої освіти.

За результатами дослідження здійснено 27 публікацій: 1 наукова стаття у виданнях, які індексуються у Web of Science (у співавторстві), 7 наукових статей у фахових виданнях України (1 у співавторстві), 1 – у міжнародних виданнях, а також 18 тез та матеріалів конференцій, що свідчить про високий рівень апробації.

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи достатній методологічний рівень наукового дослідження, означені дослідницькі завдання та відповіді на них, вважаємо за потрібне звернути увагу на певні зауваження.

1. У дослідженні підкреслено, що освітня мобільність набуває особливої актуальності в умовах трансформації суспільства, яке продукує нові перспективи та ризики для життєтворчості людини. Зазначено, що створюється нова конфігурація взаємодій / комунікацій, яку треба розуміти не

лише як співучасть чи передачу інформації, а насамперед як єдність, проте поняття комунікативної спільноти залишилося поза увагою дослідниці.

2. Безперечно, освітня мобільність дозволяє будувати нові взаємини в ситуації руйнування традиційних соціальних основ, зміни фундаментальних смислових значень, у зв'язку з цим доцільно було б звернутися до проблеми формування нової фігури людини або людини нової культури освіти.

3. Авторкою здійснено антропологічний вимір освітньої мобільності в контексті ідей П. Фрейре, проте аргументована критика дослідником педагогіки неолібералізму, яка виявляється у ринкових відносинах, коли освіта стає товаром, залишилася поза увагою.

Наведені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальне сприйняття тексту представленого дослідження. Дисертаційна робота Швидун Л. Т. є самостійним, завершеним дослідженням, містить безперечні ознаки оригінальності й новизни та відкриває подальші дослідницькі перспективи за означеними гуманітарними напрямками.

Загальний висновок. Дисертація відповідає спеціальності 033 Філософія та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022), а її авторка Швидун Людмила Тарасівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Доктор філософських наук,
доцент, доцент кафедри філософії
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

С. Г. Пилипенко

Підпис

засвідчується згідно з підписом

10. 12. 2023

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ПИЛИПЕНКО СВІТЛАНА ГРИГОРІВНА 2824521781;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2824521781;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F04000000D42E29012529A904;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 18:49 21.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 18:49 21.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)